

Land	Valuta	Köper/We buy	Vi seiger/We
USA	1 USD		
EURO	1 EUR		6.430
SVERIGE	100 SEK		8.368
DANMARK	100 DKK		92.440
STORBRITANNIA	1 GBP		112.29
SVEITS	100 CHF		120.47
JAPAN	100 JPY		53.130
AUSTRALIA	1 AUD		60.900
CANADA			

Vägledning för hanteringen av valutakursvinster och valutakursförluster

Sammanfattning

Syftet med den denna vägledning är att tydliggöra vad Sidas krav innebär när det gäller valutakurshantering samt stödja Sidas samarbetspartners i detta arbete.

Vägledningen omfattar enbart projekt- och programstöd. Det innebär att s.k. kärnstöd liksom även stöd till olika FN organisationer faller utanför denna väglednings användningsområde och får istället hanteras i annan ordning. Sammanfattningsvis kan följande fastställas:

- Alla valutaväxlingar ska vara nödvändiga för genomförandet av projektet/programmet.
- Valutakursvinster och valutakursförluster bör redovisas tydligt i den finansiella rapporteringen till Sida så att det är möjligt att identifiera ett årligt saldo.
- Valutakursvinster ska enligt huvudregeln återbetalas till Sida. En sådan återbetalning ska ske vid projekt-/programperiodens slut. I de fall Sida godkänner att samarbetsparten får använda valutakursvinsten krävs ett beslut och en budget. Kursförluster vid projekt-/programperiodens slut täcks inte av Sida.
- Om medlen från Sida rör samma projekt eller program tillåter Sidas avtal kvittning mellan uppkomna och bokförda valutakursvinster och valutakursförluster inom samma redovisningsperiod. Det är också tillåtet att kvitta inom en avtalsperiod men Sida ska ta ställning till det årligen uppkomna valutakurssaldot.
- Av rapporteringen ska det vidare framgå hur samarbetsparten har hanterat (bokfört) och rapporterat valutakursdifferenser, redovisningsprinciper samt eventuella förändringar mellan respektive räkenskapsperiod.
- Sidas samarbetspart ansvarar för hur saldot på valutakurskontot (plus eller minus) ska hanteras i vidareförmedlade led. Samarbetspartens avtal med tredje part ska således säkerställa att Sidas samarbetspart kan uppfylla samtliga åtaganden gentemot Sida vad avser sin valutakurshantering. Vid vidareförmedling är det även tillåtet att kvitta valutakursvinster och valutakursförluster mellan olika juridiska personer om det rör samma projekt och program och andra regler som organisationen har att ta hänsyn till, tillåter detta.

Introduktion

Sidas uppgift är att stödja verksamhet som bidrar till målen för det internationella biståndet. Sidas övergripande mål är att verka för förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck. Medel som beslutas för att åstadkomma detta anges vanligtvis i svenska kronor (SEK). När dessa tas i bruk sker det dock ofta i andra valutor och då måste SEK kunna omvandlas till den valuta som bäst passar biståndsinsatsen.

Verksamhetens internationella bredd och komplexitet medför att Sida inte förespråkar någon särskild metod för hur en sådan valutaomvandling bör ske eller hur sådana transaktioner bäst bör tas om hand i redovisningen. Samarbetsparten kan således fritt välja den metod som denne anser bäst lämpar sig i enlighet med gällande lagstiftning på området. Sida har dock vissa *minimikrav* som samarbetsparterna har att förhålla sig till för att få använda medel från Sida. I huvudsak anges i dessa krav att valutakursvinster ska återbetalas till Sida i slutet av projekt/programperioden (om inte parterna överenskommer om annat) och för valutakursförluster gäller att sådana inte kan täckas med stöd från Sida.

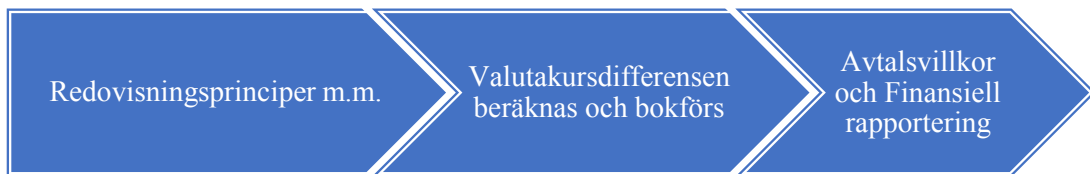
Valutakurs, valutakursvinst och valutakursförlust

Värdeförhållandet mellan två valutor kallas för valutakurs. Om detta värdeförhållande ändras över tid uppstår olika valutakurser. Om en jämförelse sker mellan sådana valutakurser uppstår i regel s.k. valutakursdifferenser.

*"Valutakursen visar det relativa värdet mellan två valutor, dvs ett aktuellt marknadspris för att köpa (eller sälja) en valuta i förhållande till en annan valuta. Värdena för olika valutor beror på en mängd olika underliggande ekonomiska och politiska orsaker och i takt med att dessa varierar så varierar även valutornas relativa värde i förhållande till varandra."*¹

¹ *Exchange rates are measures of the relative value of two currencies i.e. the current market price to buy (or sell) one currency in exchange for another currency. Values of different currencies depend on a wide range of underlying economic and political determinants, as these change, the relative value of currencies will fluctuate."*

För att underlätta förståelsen av hur en valutahantering kan ske i förhållande till Sidas avtalsregler kan följande tre delmoment beaktas.

Redovisningsprinciper m.m.

I detta avsnitt belyser vi grundläggande redovisningsprinciper som är tillämpliga vid redovisning av valutakursdifferenser. En organisations redovisningsvaluta är den valuta som används för att upprätta bokföringen. Det betyder att en organisations inkomster och utgifter i andra valutor än redovisningsvalutan måste omräknas till redovisningsvalutan. Hur den omräkningen ska ske ger exempelvis den internationella redovisningsstandarden (IAS) 21 upplysning om.²

IAS 21 beskriver hur organisationer ska redovisa transaktioner i utländsk valuta. De allmänna principerna i standarden anger att:

- (i) Transaktioner ska upplysas om och redovisas i räkenskaperna i organisationens redovisningsvaluta;
- (ii) Valutakurstransaktioner måste bokföras vid första redovisningstillfället i redovisningsvalutan genom att använda valutakursen som uppkommer mellan den utländska valutan och redovisningsvalutan på transaktionsdagen;
- (iii) Omräkningsdifferenser bör tas direkt i resultaträkningen.

² International Accounting Standard (IAS) 21 – Effekter av ändrade valutakurser.

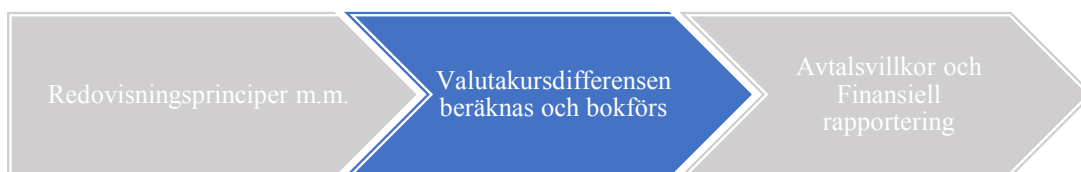
Valutakursvinster och valutakursförluster bör bokföras löpande under avtalsperioden.

Enligt Allmänna redovisningsprinciper³ ska vidare

- (i) alla genererade valutakursvinster och förluster redovisas på särskilda resultaträkningskonton, samt att
- (ii) valutakursdifferenser redovisas i den period de uppstår
- (iii) tillgångar och skulder ska vid utgången av räkenskapsåret omräknas redovisningsvalutans balansdagskurs

Om det finns lokala regler och rekommendationer som kan påverka hur en organisation ska hantera sina valutatransaktioner ska givetvis dessa beaktas i tillämpliga delar.

Valutakursdifferensen beräknas och bokförs

Transaktioner i annan valuta än redovisningsvalutan ska enligt ovanstående redovisningsprinciper räknas om i den löpande bokföringen till redovisningsvalutan.

Omräkningen bör ske när affärstransaktionen bokförs och den kurs som då ska användas är transaktionsdagens kurs. Denna kurs kallas också "avistakurs".

Det betyder att det mest korrekta är att fastställa och dokumentera den faktiska valutakursen om den går att identifiera. Om det exempelvis har skett en banköverföring så framgår använd valutakurs av bankutdraget som också brukar visa både utbetalt belopp och motbelopp i den andra valutan. Det finns också de som använder sig av ett månatligt kursgenomsnitt och även andra snittberäkningsgrunder kan förekomma för att beräkna valutakursdifferensen. Det är samarbetsparten som bestämmer vilken metod som ska användas och Sida har ingen synpunkt på detta så länge som det görs på ett rimligt och systematiskt sätt utifrån aktuell verksamhetskontext.

³ Bl.a. BFNAR 2012:1, Förordning 1274/2008/EG

Valutakursvinster- och valutakursförluster kan uppstå på olika sätt och hanteras också olika beroende på vilken bokföringsmetod en samarbetspart använder.

De vanligaste bokföringsmetoderna är faktureringsmetoden och kontantmetoden samt en hybrid mellan dessa båda som kallas modifierad kontantmetod.⁴ Samarbetsparten bestämmer själv vilken bokföringsmetod som bäst lämpar sig för den verksamhet som bedrivs och Sida har inga synpunkter på valet av metod. Det som är viktigt att komma ihåg är dock att man inte ska ändra bokföringsmetod från ett år till ett annat. Om en ändring av metod ändå görs ska det tydligt anges i den finansiella rapporteringen till Sida.

I nedanstående exempel visas hur en valutakursdifferens kan uppstå om organisationen tillämpar faktureringsmetoden. Redovisningen sker i lokal valuta men ett inköp har skett i USD. Eftersom lokal valuta i exemplet har försvagats i förhållande till dollarn, har en valutakursförlust uppstått. Exemplet visar hur en valutaeffekt uppstår i utgifts/kostnadsledet.

Exempel 1

Ex: Redovisning sker i lokal valuta (LV). En inköpsfaktura på 10 000 USD erhålls och bokförs. Kurs vid inköpstillfället är 10 medan kursen vid betalningstillfället är 12. Nedan visas bokföring vid (1) erhållande av fakturan och (2) vid betalningstillfället:

1	Kredit leverantörsskuld	100 000	(10 000 x 10)
1	Debet kostnadskonto	100 000	
2	Kredit bankkonto	120 000	(10 000 x 12)
2	Debet valutakursförlust	20 000	

I exemplet har valutakursen gått upp från 10 till 12 från det att inköpsfakturan erhöles till dess att den betalats. Ökningen medför att inköpet har blivit dyrare – en förlust på mellanskillnaden har uppstått med 20 000 - en valutakursförlust

Enligt IAS 21 ska valutatransaktioner bokföras vid *första redovisningstillfället* i redovisningsvalutan. Det första redovisningstillfället i exemplet ovan är när inköpsfakturan ankommer. Om kursen har ändrats från dagen då fakturan erhöles till tidpunkten för betalningen, som i exemplet ovan, då har en valutakursdifferens uppkommit. Enligt IAS 21 ska sådana omräkningsdifferenser tas *direkt i resultaträkningen*. Med detta menas att

⁴ Används **faktureringsmetoden** bokförs exempelvis en inköpsfaktura som en skuld till dess den betalas medan vid **kontantmetoden** så bokförs inköpsfakturan först i samband med att betalningen sker. Om faktureringsmetoden används kan det inträffa att fakturan bokförs till ett visst värde som sedan kan ha ändrats vid betalningstidpunkten om det har skett en ändring i valutakursen. Någon sådan förändring sker inte vid tillämpning av kontantmetoden eftersom betalning och bokföring sker vid samma tidpunkt. Vid en **modifierad kontantmetod** används faktureringsmetoden för att redovisa vissa intäkter och kostnader medan för andra poster används kontantmetoden.

den uppkomna valutakursdifferensen förs till ett resultatkonto benämnt endera valutakursvinst eller valutakursförlust, se exemplet ovan.

I nedanstående exempel redogörs för hur en valutakurseffekt kan uppkomma i inkomst/intäktsledet.

Exempel 2

Ex: Redovisningsvalutan är EURO. Sida fattar beslut om bidrag på 10 000 000 SEK då kursen är 10=1 (SEK/EURO) vid beslutstillfället. Motvärdet är 1 000 000 EURO. Kursen 10 motsvarar även referenskursen, dvs. den kurs som budgeten är uppställd i. När betalningen kommer från Sida har kursen ändrats till 9,50 SEK.

Debet Kassa	1 052 632 (10 000 000/9.50)
Kredit Debet	1 000 000 (10 000 000/10)
Kredit valutakursvinst	52 632

I exemplet har valutakursen ändrats från 10 till 9,50 från det att beslutet fattades till dess pengarna erhöles. Ändringen medför att samarbetsparten fått mera pengar än vad som förutsågs vid budgetstillfället, en valutavinst har uppstått motsvarande 52 632 EURO.

Oberoende av vilken bokföringsmetod en organisation använder sig av för att hantera sin valuta är det viktigt att komma ihåg att när det gäller medel från Sida så får överföringar mellan olika valutor **endast** göras om de bedöms vara **nödvändiga** för att kunna genomföra de aktiviteter som medlen är avsedda för. Det är inte tillåtet att använda medel från Sida i syfte att enbart skapa valutakursförändringar eller spekulera i olika valutor. En granskning av hur Sidas samarbetspart har hanterat sina valutatransaktioner kommer också att ske som en del i den årliga revisionen.

Kvittning

Sidas avtalsvillkor lägger inte hinder i vägen för att kvitta löpande uppkomna valutakursvinster och valutakursförluster under:

- (i) en samma och räkenskapsperiod,
- (ii) en och samma avtalsperiod inom samma projekt- och program samt;
- (iii) mellan olika organisationer om det rör samma projekt- eller program.

En kvittning mellan olika projekt- eller program är däremot **inte** tillåten. Hur ett uppkommet valutakurssaldo per bokslutsdagen ska rapporteras till Sida framgår under rubriken finansiell rapportering. Observera, att dessa kvittningsmöjligheter enbart beaktar en uttolkning av Sidas avtalsvillkor. Det är viktigt att komma ihåg att andra lokala regelverk som Sidas samarbetsparter har att beakta kan ha andra regler som kan medföra en begränsning i kvittningsrätten eller ett förbud av densamma.

Avtalsvillkor och Finansiell rapportering

Avtalsvillkor

I Sidas avtal anges att valutakursvinster ska återbetalas till Sida i slutet av projekt/programperioden (om inte parterna överenskommer om annat) medan valutakursförluster inte får täckas med medel från Sida.

I avtalsvillkoren anges också att samarbetsparten ska informera Sida om större förändringar har inträffat som kan påverka genomförandet av projektet eller programmet. Det här villkoret är mycket viktigt eftersom det tillförsäkrar både Sida och samarbetsparten att åtgärder kan sättas in snabbt och effektivt om något oförutsett inträffar som riskerar att hota projektresultatet.

I valutasammanhang betyder det att om valutakurserna har ändrats i så stor utsträckning att överenskomna aktiviteter riskerar att inte kunna genomföras såsom tänkt så ska samarbetsparten snarast informera Sida om detta. På så sätt kan en dialog föras om en lämplig lösning. En sådan lösning kan exempelvis vara att Sida skjuter till ytterligare medel eller att projektaktiviteter och eller budgetlinjer omdisponeras. Det viktiga är att samarbetsparten så snart det är möjligt berättar för Sida om sådana ändrade förhållanden så att effektiva motåtgärder kan sättas in.

Finansiell rapportering

I den finansiella rapporteringen till Sida ska vald redovisningsprincip anges. Sidas bidrag ska redovisas både i den valuta som bidraget transfererades i samt det erhållna beloppet i lokal valuta. Vidare ska den finansiella rapporten innehålla förklarande noter och andra beskrivningar som bedöms nödvändiga för att rapporteringen ska bli transparent och begriplig.

Valutakursvinster och valutakursförluster ska redovisas separat i resultaträkningen så att det är möjligt att "fastställa" ett valutakurssaldo.

Den finansiella rapporten ska årligen revideras av en extern, oberoende och kvalificerad revisor. Det uppkomna valutakurssaldot ska granskas av revisorn och revisorn ska ta ställning till att organisationen har hanterat valutakursvinster och valutakursförluster på ett systematiskt sätt och i enlighet med de redovisningsprinciper som anges i den finansiella rapporten.

Sida behöver ta ställning till det årliga valutakurssaldot i samband med att den finansiella rapporteringen inkommer till Sida. Valutakurssaldot som har uppkommit under redovisningsperioden ska vara en del av Sidas bedömning av medelsbehovet.

Enligt huvudregeln ska eventuella valutakursvinster återbetalas till Sida vid slutet av projekt- eller programperioden. I de fall Sida godkänner att samarbetsparten får behålla valutakursvinsten krävs att Sida fattar beslut om detta samt att det finns en godkänd budget för hur dessa medel ska användas. I de fall det har uppstått en valutakursförlust vid slutet av projekt- eller programperioden är det en sådan kostnad som inte kan täckas med medel från Sida.

Särskilt om valutakurshantering vid vidareförmedling

Organisationer som vidareförmedlar medel förväntas ha rutiner på plats för att beräkna och rapportera valutakursdifferenser minst på årsbasis. Det är därför viktigt att rutiner för rapportering, godkännande/nekande av användande av valutakursvinster finns på plats i hela avtalskedjan. Likaså att en dialog förs med Sida kring effekterna av valutakursdifferenser samt att detta tas i beaktande i samband med att den årliga planen och budgeten upprättas.

Samma principer gäller således för hantering av valutakursvinster- och valutakursförluster som vid vidareförmedling av medel. Det betyder att Sidas samarbetspart ansvarar för hur ett saldo på ett valutakurskonto i vidareförmedlat led används. Samarbetspartens avtal med tredje part ska således säkerställa att Sidas samarbetspart kan uppfylla samtliga åtaganden gentemot Sida. Det innebär exempelvis att Sidas samarbetspart ska ta ställning till eventuella valutakurssaldon hos tredje part (saldo per bokslutsdagen). Samma möjligheter och begränsningar i kvittningsrätten gäller hos Sidas samarbetspart i förhållande till tredje part som för samarbetsparten i förhållande till Sida.

Eftersom Sidas avtal, givet att det rör samma projekt eller program inte lägger något hinder i vägen för de kvittningssituationer som har angetts i denna vägledning, är det viktigt att kunna identifiera valutakursdifferenserna i bokföringen. Detta gäller inte bara för Sidas avtalspart utan även för Sidas avtalade medel i efterföljande led och oavsett om det rör inkomster eller utgifter. Redovisningen av dessa valutakursdifferenser ska således präglas av erforderlig transparens, t.ex. ska det vid varje växlingstillfälle kunna framgå vilken växelkurs som har används. För de fall sammanvägda växelkurser används, ska även kunna anges hur respektive växelkurs har sammansatts alternativt underbyggts.

Hur detta ska ske är emellertid ytterst organisationens ansvar som har att följa de lagar och regler som gäller för den miljö i vilken den är verksam i.

Risker vid valutahantering

Ofta är höga risker kopplade till valutakurshantering - även sådana risker som avser allvarliga former av bedrägligt beteende. Det är därför mycket viktigt att alla transaktioner kan kopplas till genomförandet av projektet/programmet och därmed vara nödvändiga. Det är också viktigt att Sida och Sidas partners förmår göra adekvata risk- och rimlighetsbedömningar både i samband med budgetarbetet och under uppföljningsarbetet för att på så sätt stävja risk för oegentligheter. Exempelvis är det viktigt att bedöma rimligheten i använda referenskurser och att även rapporterade valutakursförändringar bedöms som rimliga.

Bedrägeririsker som kan uppstå i valutasammanhang kan exempelvis vara kopplade till onödiga valutaväxlingar, förfalskade bankkontoutdrag med aktörer inom bank och organisation som agerar i samförstånd med varandra, otillbörligt nyttjande av skillnader mellan officiell och inofficiell valutakurs där växlingar i officiell valuta anges i redovisningen medan växlingen de facto sker till den mera förmånliga inofficiella kursen. Pågår dylika förfaranden under en längre tid kan avsevärda belopp förskingras. Det är därför viktigt att vara uppmärksam på onormala händelser och löpande kunna göra rimlighetsbedömningar kopplade till valutahanteringen.